

Nozīmīgākās SEG emisijas no lauksaimniecības sektora veido metāns un slāpekļa oksīds, kuru avots ir lopkopība jeb vēl precīzāk – piena lopkopība.

FOTO - RTVARS SKUJA, DIENAS BIZNESS

Eiropas Savienības kopējā un arī Latvijas lauksaimniecības politika paredz veicināt pārtikas sistēmas ilgtspējību, samazināt siltumnīcefekta gāzu (SEG) emisijas uz produkcijas vienību, vienlaikus nesamazinot lauksaimnieku konkurētspēju un nodrošinot attīstības iespējas.

Jāseko rādītājiem

Nozīmīgākās SEG emisijas no lauksaimniecības sektora veido metāns (CH₄) un slāpekļa oksīds (N₂O), kuru avots ir lopkopība jeb vēl precīzāk – piena lopkopība. Lai šajā duālajā situācijā – samazināt emisijas un attīstīt ražošanu – Latvijā kā ES dalībvalstī attīstītos ilgtspējīga, efektīva un vienlaicīgi arī vidi saudzējoša piena lopkopība, ir svarīgi katrā ražojošajā saimniecībā sekot līdzi gan emisiju, gan ražošanas efektivitātes rādītājiem, uzskata Latvijas Lauku konsultāciju un izglītības centra (LLKC) Lopkopības nodaļas vadītāja Silvija Dreijere. Jāatgādina, ka ANO Vispārējās konvencijas par klimata pārmaiņām, tās Kioto protokola un ES tiesību aktu par klimata pārmaiņām ieviešanu Latvijā ir saistoša arī lauksaimniekiem. Ņemot vērā, ka Latvijā notiek lauksaimnieciskās ražošanas intensifikācija un neizmantoto lauksaimniecības zemju atgriešana lauksaimniecības produkcijas ražošanai, būs arī SEG emisiju pieaugums lauksaimniecības sektorā līdz 2030. gadam. Taču ES Saistību pārdales lēmuma projekts Latvijai ne-ETS darbībām pašreiz paredz noteikt – 6% mērķi 2030. gadā no 2005. gada SEG emisiju apjoma, stāsta S. Dreijere. Latvija 2015. gada decembrī ir pievienojusies arī Francijas iniciatīvai «4% augsnes pārtikas nodrošinājumam un klimatam», kuras mērķis savukārt ir palielināt organiskās vielas saturu augsnē un veicināt oglekļa uzkrāšanos tajā ar lauksaimnieciskajām darbībām, samazinot CO₂ daudzuma palielināšanos atmosfērā. Ņemot vērā to, ka Latvijā lauksaimniecības zemēs zems organiskās vielas saturs ierobežo efektīvu ražošanu, produktīvi daudzgadīgie zālāji un kūstmēslu atbilstoša apsaimniekošana ir efektīvs veids SEG emisiju mazināšanai. «Paralēli vides jautājumiem piena ražošanā ir nepieciešama efektivitātes celšana un labas lopkopības prakses sistema-

VIDE

Vides loma pieaug

Vidi saudzējoša un vienlaikus efektīva saimniekošana – lauksaimnieku nākotnes izaicinājums

6%

Par tik daudz jāsamazina SEG emisijas Latvijai 2030. gadā salīdzinājumā ar 2005. gadu.

EIROPAS SAVIENĪBA

tizēta ieviešana saimniecībās, lai uzlabotos to konkurētspēja. Svarīgi ir saimniecību līmenī saprast, ka pareizi audzējot, ēdinot, turot dzīvniekus, ražojot kvalitatīvu lopbarību, pareizi apsaimniekojot kūstmēslus, atbilstoši augsnes analīzēm lietojot minerālmēslus, kalpojot augsnes, uzlabojas ne tikai ekonomiskie rādītāji, bet arī samazinās saražoto SEG emisiju apjoms,» skaidro S. Dreijere.

Aizvien nozīmīgāk

Latvijas Lauksaimniecības universitātes (LLU) Ekonomikas un sabiedrības attīstības fakultātes (ESAF) lektors-pētnieks Arnis Lēnerts norāda – būtiski ir apzināties, ka lauksaimniecība ES ir regulētākā tautsaimniecības nozare. Tā darbojas pēc sociālā tirgus ekonomikas modeļa, kas no vienas puses nozīmē iespējas lauksaimniekam brīvi izvēlēties, kādu produkciju ražot ar viņa rīcībā esošajiem resursiem, tomēr no otras puses, izmantojot saražoto labumu pārdali, tiek atbalstīti politiski pieņemti lēmumi, kuri būtiski ietekmē lauksaimniekus viņu individuālajā lēmumu pieņemšanas procesā. A. Lēnerts, kurš piedalījies Valsts pētījumu programmā «Latvijas ekosistēmu vērtība un tās dinamika klimata ietekmē» (EVIDENT) un rakstījis promocijas darbu par tēmu «Siltumnīcefekta gāzu (SEG) emisiju samazināšana – lauksaimniecības ilgtspējīgai attīstībai Latvijā» un atzīst – nākotnē neizbēgami pastiprināsies ar vides ilgtspējas saglabāšanu saistītu mērķu iekļaušana Eiropas Savienības Kopējā lauksaimniecības politikā, tie obligāti atspoguļosies Lauku attīstības programmā un tiks atbilstoši finansēti caur Fondu lauku attīstībai un garantiju fondu. Tāpēc jautājums par

SEG emisijām un lauksaimniecības attīstību būs cieši saistīts.

«Atbalsts tiks novirzīts darbībām jeb pasākumiem, kuri atbildīs šiem mērķiem. Piemērs no bioloģiski audzētas liellopu gaļas nozares. Sniedzot atbalstu nozarei, esam ekstensīvi palielinājuši dzīvnieku skaitu, kas ir tiešs emisiju avots. Savukārt SEG intensitāte uz saražotās produkcijas vienību ir ļoti augsta. Šajā rādītājā Latvija ir pēdējā vietā ES. Līdzīgi ir arī ar šobrīd slavēto graudkopību. Aprēķinot emisijas uz saražotās produkcijas vienību, ir novērojama cieša korelācija starp kopražas pieaugumu un SEG emisiju pieaugumu augkopībā,» tā A. Lēnerts. Skaidrojums tam esot ļoti vienkāršs. Protī, pieaugot atbalsta maksājumam par lauksaimniecībā izmantojamās zemes ha un pie nosacīti augstām graudu cenām lauksaimnieki izvēlas audzēt labību. Netiek ņemts vērā augsnes kvalitatīvais novērtējums un, vai vēlamā ražas sasniegšana ir ilgtspējīga no dabas vides izmantošanas viedokļa. Visbiežāk tiek lietotas paaugstinātas mēslojuma normas, augu aizsardzības līdzekļi u.c., kas vēlāk parādās kā saimnieciskās darbības aktivitātes dati. No tiem tad arī tiek aprēķināta SEG emisija, kuru atspoguļo SEG inventarizācija.

Pēc A. Lēnerta domām, lauksaimniecības attīstību, kamēr būsim ES dalībvalsts, neviens neļaus attīstīt ekstensīvi. Resursu izmantošanas pieaugums un SEG emisijas nedrīkst pieaugt ar tādu pašu tempu kā lauksaimniecības produkcijas apjomi kā naturālās vērtības rādītāji. Tomēr labais piemērs Latvijā esot sasniegtie rādītāji piena nozarē. A. Lēnerts domā, ka nepieciešama konstruktīva diskusija publiskajā vidē saistībā

ar lauksaimniecības ilgtspējīgu attīstību. Pirmkārt, jau skaidrojot vispusīgu šī jēdziena būtību, kas ietver dabas vides, sociālās vides un ekonomiskās vides ilgtspēju laukos.

Kā DB jau vēstīja iepriekš, procentuāli vienāda pieeja, samazinot SEG emisijas lauksaimniecībā, enerģētikā un transportā, Latvijas tautsaimniecībā varētu būt graujoša. Zemieņu Saēimas eksperte, agronome Iveta Grudovska jau norādīja, ka attiecībā uz SEG emisijām no lauksaimniecības, trīs «vaininieki» nav mainījušies un tie ir – organiskās augsnes, minerālmēslu izmantošana minerālaugsnes un metāna izdalīšanās no atgremotājdzīvniekiem. Attiecībā uz pēdējo – Eiropā notiekot daudz un dažādas diskusijas, viedokļu apmaiņas, starptautisku pētījumu izvērtēšanas – proti, notiek intensīvas darbības, lai atlasītu piemērotākos pasākumus dzīvnieku turēšanā un ēdināšanā, kas samazinātu metāna izdalīšanos. Attiecībā uz slāpekļa apriti augsnē – pētījumi ir ļoti atšķirīgi, jo to būtiski ietekmē klimatiskie apstākļi. I. Grudovska uzskata, ka šajā jautājumā gan būs jāmeklē citu valstu pieredze, jo pašmāju resursi slāpekļa aprites izvērtēšanai Latvijas minerālaugsnes ir ļoti vāji. Līdz 2020. gadam ikvienam lauksaimniekam vai zemes īpašniekam būtu jāsaprot – kādas zemes ir viņa valdījumā un cik no tām nāksies atstāt pasīvā ražošanā. Jāpiebilst, ka LLU šobrīd veic pētījumu pēc ZM pasūtījuma un līdz gada beigām tam jābūt gatavam. Taču jau šobrīd ir skaidrs, ka vides aspekts lauksaimnieciskajā ražošanā nākotnē būs ļoti svarīgs.

Sandra Dieziņa